

Een ongemakkelijke waarheid

SGP-beleidsnotitie over geloofsvervolging vandaag

Een ongemakkelijke waarheid

SGP-beleidsnotitie over geloofsvervolging vandaag

December 2014

Auteur: Henri Krooneman

Foto's: SGP, Open Doors

Colofon

SGP-fractie Tweede Kamer

Bezoekadres: Plein 2, 2500CR Den Haag

Postadres: Postbus 20018, 2500EA Den Haag

T (070) 318 30 45

F (070) 318 28 47

E sgp@tweedekamer.nl

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Probleemverkenning	8
<i>Trends en feiten</i>	
<i>Oorzaken en gezichten van vervolging</i>	
<i>De politieke islam en hedendaags jihadisme</i>	
<i>Perspectief op Azië</i>	
<i>Tot slot</i>	
3. Aandacht voor geloofsvervolging	13
4. Nationale beleidskeuzes	14
<i>Ter inleiding: sanctioneren of samenwerken?</i>	
<i>Nationale actie in het algemeen</i>	
<i>Nationale actie en hedendaags jihadisme</i>	
5. Internationale beleidskeuzes	17
<i>Impact via de Europese Unie</i>	
<i>De waakhond van Europa</i>	
<i>Bezinning op de Verenigde Naties</i>	
<i>De OVSE</i>	
<i>Non-gouvernementele organisaties</i>	
6. Beleidsstrategieën	23
<i>Inleiding</i>	
<i>Dimensie 1: politiek en economie</i>	
<i>Dimensie 2: religie, cultuur en technologie</i>	
7. Samenvatting	27
8. Aanbevelingen	29

1. Inleiding

"Silence in the face of evil, is evil. Not to speak, is to speak. Not to act, is to act."
~ Dietrich Bonhoeffer

Vrijheid is een groot goed. Vrijheid van meningsuiting of vrijheid van onderwijs zijn grote voorrechten binnen het Nederlandse en internationale recht. Geloofsvrijheid is dat ook. In veel landen zijn mensen vrij om te geloven wat zij willen. Heel anders is dit in landen waar bijvoorbeeld een streng-islamitische overheid het leven van de burgers domineert. Wat betreft geloofsvervolging vormen christenen wereldwijd vaak de meest kwetsbare groep, maar ook andere minderheden moeten het vaak ontgelden. Vrijheid bestaat bij de gratie van respect voor minderheden, en in landen waar dit respect ontbreekt, heerst vaak onvrijheid, onvrede en onveiligheid. Met de Duitse theoloog en verzetsstrijder Dietrich Bonhoeffer meent de SGP dat de zwaarste vormen van onvrijheid en onderdrukking niet verzwegen, maar erkend en bestreden dienen te worden.

Verklaringen over mensenrechten hebben een lange geschiedenis. In het *Plakkaat van Verlatinghe* waarmee Nederland zich op 26 juli 1581 losmaakte van de koning van Spanje werd al gesteld dat als een vorst zijn onderdanen niet beschermt maar onderdrukt, hij niet langer een vorst maar een tiran is. Onderdanen mogen dan wettig een andere vorst kiezen.¹ Na dit Plakkaat zijn er vele andere verdragen gesloten waarin ook godsdienstvrijheid is vastgelegd. Internationaal gezien is de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* (EVRM) hiervan een belangrijk voorbeeld.² Vrijheid van religie heeft binnen het internationale recht twee centrale componenten: vrijheid om een geloof te kiezen en vrijheid om dit geloof te uiten.

Het hedendaagse denken over de rechten en plichten van overheden en burgers, zoals onder andere verwoord in bovenstaande verdragen, is overigens niet slechts gebaseerd op het humanisme van Erasmus of het Verlichtingsdenken van Kant, maar evenzeer op noties van vrijheid en rechtvaardigheid in de christelijke theologie, die sinds de Vroege Kerk, door de Middeleeuwen en de Verlichting heen, het politieke denken in Europa mede hebben bepaald. In de Bijbel worden burgers en overheden opgeroepen te streven naar vrede en geweldloosheid, maar ook om te strijden voor recht en gerechtigheid. Op basis hiervan schreef de kerkvader Augustinus dat burgers hun overheid moeten gehoorzamen, maar dat de overheid tegelijkertijd gehouden is het gemeenschappelijke goed voor haar burgers te dienen. Volgens de christelijke filosoof Thomas van Aquino bezit de koning zijn van God ontvangen positie zelfs *slechts* wanneer hij het volk dient. Beide denkers meenden dat de overheid recht en gerechtigheid op aarde dient te bevorderen.³ De SGP wil mede op

¹ Zie voor de Nederlandse en Engelse vertaling van het Plakkaat van Verlatinghe uit 1581 www.let.rug.nl/usa/documents/before-1600/plakkaat-van-verlatinghe-1581-july-26.php.

² Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, Algemene Vergadering der Verenigde Naties, Resolutie 217 A (III), 10 December 1948.

³ Zie over de relatie tussen christelijke theologie en politieke wetenschap onder andere *On Politics: A History of Political Thought* (2012) van Alan Ryan. Zie daarnaast *De Stad van God* en *Belijdenissen* van Augustinus, en *Political Writings* van Thomas van Aquino.

basis van dergelijke noties binnen de Nederlandse en internationale politiek inzetten op vrijheid voor vervolgte gelovigen, in het besef dat uiteindelijk God recht doet.

Geloofsvervolging bestaat al eeuwenlang. Gelovigen in Nederland hebben in het algemeen weinig te klagen, hoewel ook een progressief-liberale overheid via wetgeving een zekere druk kan uitoefenen op de rechten en vrijheden van religieuze minderheden. Elders komt zware geloofsvervolging echter veelvuldig voor. De situatie in veel landen in het Midden-Oosten en Afrika verdient momenteel onze bijzondere aandacht. Hier begaan organisaties als Islamitische Staat (ISIS), al-Shabaab en Boko Haram op grote schaal gruwelijke misdaden. Deze organisaties kenmerken zich door intimiderend geweld, een professionele wijze van organiseren, en prominente profilering op sociale media. In oktober 2014 heeft de Nederlandse regering besloten militair op te treden tegen het geweld van ISIS, door F-16's bombardementen te laten uitvoeren op stellingen van ISIS in Irak. De SGP steunt dit optreden tegen excessieve vormen van onrecht en geweld als een noodzakelijk kwaad. De SGP pleit overigens voor een meer consequente houding tegenover zulk onrecht. Het is niet te verdedigen dat nationale belangen van wereldmachten China en Rusland binnen de VN Veiligheidsraad prevaleren, bijvoorbeeld bij het nemen van beslissingen over ingrijpen tegen misdaden tegen de menselijkheid in Noord-Korea.

In hoofdstuk 2 worden de oorzaken en gezichten van geloofsvervolging in het Midden-Oosten, Afrika en Azië geanalyseerd, evenals enkele algemene politieke dilemma's bij het tegengaan van geloofsvervolging. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens de aandacht voor geloofsvervolging bij overheden, NGO's en media binnen en buiten Nederland onderzocht. Hoofdstuk 4 en 5 zoomen in op respectievelijk nationale en internationale beleidskeuzes inzake geloofsvervolging. In hoofdstuk 6 worden een aantal denkrichtingen gegeven voor gepaste beleidsstrategieën. De complexiteit van het thema geloofsvervolging maakt een strategische benadering noodzakelijk, waarbij rekening gehouden wordt met de diverse oorzaken van het probleem. Ten slotte wordt in hoofdstuk 7 een samenvatting gegeven van de belangrijkste bevindingen van deze notitie, waarna hoofdstuk 8 afsluit met enkele beleidsaanbevelingen.

Het denken van de 19^e eeuwse 'evangeliebelijdende' staatsman en grondlegger van de christelijke politiek in Nederland, Groen van Prinsterer, sluit hier grotendeels bij aan.

100.000 Iraakse christenen op de vlucht

Strijders van de Islamitische Staat (IS) hebben vannacht Karakush veroverd, waar zo'n 50.000 christenen wonen - de stad met het grootste aantal christenen in Irak. Inmiddels zijn in totaal zo'n 100.000 Iraakse christenen op de vlucht geslagen (www.eo.nl, augustus 2014).

IS krijgt steeds meer terrein in handen in het Koerdische deel van Irak in het noorden van het land. Ze komen steeds dichterbij de Koerdische hoofdstad Arbil. Ook rukken ze op richting een vluchtelingenkamp bij de Khazir rivier. Op elke verovering volgen slachtpartijen onder de lokale bevolking. Daarbij worden vooral minderheden zoals christenen, maar ook sjiieten en soennieten die voor de regering werkten, geëxecuteerd.

Slachtpartijen

Inmiddels zijn meer dan 100.000 christenen op de vlucht geslagen voor de extremisten. Dat heeft de Chaldeïsche patriarch van Babylon gezegd. "De christenen hebben alles achter moeten laten, zelfs hun schoenen, en zij zijn op blote voeten op weg gegaan naar Koerdistan", aldus de patriarch volgens de Italiaanse krant La Repubblica. Paus Franciscus heeft de wereldleiders donderdag opgeroepen de ontheemden in het Arabische land bij te staan. Hij wil "een onophoudelijk gebed van de hele kerk om de Heilige Geest te vragen om de gift van de vrede".

Yezidi's

Naast christenen zijn ook grote groepen Yezidi's op de vlucht, die door de extremisten als duivelaanbidders worden gezien. Het jездisme is een Koerdische volksreligie met een mix van onder andere christelijke, islamitische en heidense invloeden en een van de oudste geloofsgemeenschappen van het Midden-Oosten. Veel Yezidi's zijn in paniek een kale bergtop op gevlucht, die inmiddels is omsingeld door extremisten. Ze dreigen te sterven van honger en dorst. Een Yezidi-parlementariër, Vian Dakhil, heeft een hartverscheurende oproep gedaan bij het Iraakse parlement. Ze zegt dat een volledige geloofsgemeenschap wordt weggevaagd door extremisten.

2. Probleemverkenning

Trends en feiten

Volgens PEW Research Center, een Amerikaanse denktank, leven mensen in meer dan honderdvijftig landen onder sterke inperking van de vrijheid van godsdienst.⁴ In islamitische landen in Afrika en het Midden-Oosten is deze inperking veelal het zwaarst. Christenen vormen in veel landen de grootste en meest kwetsbare groepen van mensen die vervolgd worden om hun geloof. Jaarlijks komen de vijftig landen met de ernstigste christenvervolging terecht op de *World Watch List* van Open Doors, een internationale hulporganisatie voor vervolgte christenen.⁵ Voor een optimaal begrip van geloofsvervolging is het belangrijk om een aantal trends in ogenschouw te nemen.

Ten eerste staan er zes zogenaamde *failed states* in de top-tien van de *World Watch List* van 2014, namelijk Somalië, Syrië, Irak, Afghanistan, Pakistan en Jemen. Deze landen worden gekenmerkt door politieke instabiliteit en een zwakke overheid. Ten tweede signaleert naast Open Doors ook het Clingendael-instituut in haar rapport "Een wankele wereldorde" van juni 2014 dat de rol van niet-statelijke actoren groeit. Ten derde is islamitisch extremisme de grootste aanjager van vervolging, en ten slotte kan men concluderen dat de Arabische 'lente' heeft geleid tot een 'winter' in de vrijheid van vele christenen en andere religieuze groeperingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten.⁶

Omdat islamitische landen en organisaties wereldwijd een grote rol spelen in de geloofsvervolging, krijgen zij een belangrijke plek in deze probleemverkenning. Ook de rol van China wordt geanalyseerd, ten eerste om de grote invloed van het land op de regionale en internationale politiek, en ten tweede omdat het land zelf ook een dubieus mensenrechtenbeleid hanteert.⁷ Zo worden Noord-Koreaanse vluchtelingen zonder pardon naar hun land teruggestuurd, waar hen vrijwel altijd gevangenschap of executie wacht. Zoals binnen China de mate van geloofsvrijheid per provincie verschilt, bestaat er eveneens verscheidenheid in de mate van geloofsvrijheid en geloofsvervolging tussen en binnen diverse andere landen in Centraal- en Oost-Azië.

Oorzaken en gezichten van vervolging

Geloofsvervolging heeft veel gezichten en dimensies. Zo kan een overheid via discriminerende wetgeving het vinden van een baan of huisvesting bemoeilijken. Ernstigere vormen van vervolging door overheden zijn gevangenschap, marteling of zelfs de doodstraf. Dit komt veelvuldig voor in Noord-Korea en Saoedi-Arabië. Daarnaast kunnen ook familieleden of andere burgers zich tegen gelovigen keren,

---

⁴ In 151 landen worden christenen vervolgd, in 135 landen moslims, en in 96 landen joden vervolgd. Zie Pew Research, "Religious hostilities reach six-year high", 14 januari 2014. Pew Research Center is naar eigen zeggen een onpartijdige denktank die publieke opinies, demografische ontwikkelingen en mediaberichtgeving onderzoekt, maar ook ander empirisch sociaal onderzoek doet.

⁵ Zie de Ranglijst Christenvervolging 2014 op de website www.opendoors.nl.

⁶ Zie de trends en feiten op de website www.opendoors.nl.

⁷ China heeft sterke banden met Noord-Korea en kan als lidstaat van de VN Veiligheidsraad sancties tegen dit en andere regimes steunen of vetoën.

waarbij de overheid vaak niet voldoende bescherming kan of wil bieden. Gelovigen zijn regelmatig slachtoffer van een complex van meerdere actoren en factoren. De SGP benadrukt het belang ervan om deze complexiteit en gelaagdheid te doorzien, om zo tot een gepast antwoord te komen op deze vormen van vervolging.

Wie naar de factoren kijkt die van invloed zijn op geloofsvervolging, kan zes categorieën onderscheiden: politiek, religie, internationale factoren, economie, sociaal-culturele factoren en technologie. Deze categorieën geven inzicht in de problematiek en bieden handvatten voor Nederlands en internationaal beleid.

Belangrijke voorbeelden van achtergrondfactoren zijn:

- **Politiek.** Geloofsvervolging kan toenemen in landen waar een falende overheid ervoor zorgt dat extremistische groepen ongestraft hun gang kunnen gaan.
- **Religie.** Religie is een bron van motieven, idealen, belangen en daden. Zo kan geloofsvervolging ontstaan door persoonlijke haatgevoelens binnen families, maar ook door een meer religieus gekleurd overheidssysteem.
- **Internationaal.** Regionale instabiliteit kan via een zogenaamd *spill-over effect* leiden tot binnenlandse onrust en geweld tegen religieuze minderheden.
- **Economie.** Armoede en werkloosheid kunnen gevaarlijk zijn voor religieuze minderheden, met name als zij gebruikt worden als zondebok. Een regelmatig voorkomend sociaal verschijnsel is dat hongerige menigten boze menigten zijn.
- **Sociaal-cultureel.** Als men 'cultuur' definieert als het geheel van gewoonten en gebruiken in een land, als een bestaanswijze, dan kan geloofsvervolging in sommige landen een cultureel verschijnsel genoemd worden vanwege de vanzelfsprekendheid van discriminatie van andersgelovigen.
- **Technologie.** ICT faciliteert de effectieve organisatie van geweld tegen religieuze groeperingen, maar ook een eventuele vredelievende tegenreactie.

De politieke islam en hedendaags jihadisme

In het kader van de oorlog tegen het terrorisme is Nederland sinds 2001 samen met coalitiegenoten actief (geweest) in landen als Irak, Afghanistan, Mali en Somalië. Hierbij ging het om bestrijding van piraterij, agressieve dictators, of organisaties zoals de Taliban en al-Qaida. Op langere termijn was het doel vaak om een gedegen politiek bestuur, goede gezondheidszorg, fatsoenlijk onderwijs, en een sterke politie- en legermacht te creëren. In veel landen is goed bestuur echter niet of nauwelijks van de grond gekomen. Daar is politiek-bestuurlijke instabiliteit een vruchtbare voedingsbodem gebleken voor hernieuwd extremisme en jihadisme. De gevolgen hiervan voor christenen en andere religieuze minderheden zijn desastreus. Vooral de opkomst van ISIS heeft dit pijnlijk zichtbaar gemaakt.⁸ De gruwelijke beelden van executies en onthoofdingen staan op ons netvlies gebrand. Vrouwen en meisjes werden op grote schaal gekidnapt en verkracht, huizen en bezittingen van eeuwenoude christelijke gemeenschappen werden gestolen of vernietigd, en talloze vluchtelingen zijn van huis en haard verdreven.

---

⁸ Een waardevolle achtergrondanalyse is Carolien Roelants, "Kroniek van een Kalifaat in wording", NRC, 16 augustus 2014.

Bij de opkomst van het hedendaagse jihadisme spelen ideologische en politieke factoren een centrale rol. Vanuit ideologisch perspectief valt te denken aan gewelddadige interpretaties van de islam als rechtvaardiging van geweld tegen andersdenkenden, en aan de soennitische ideologie van het streven naar een zuiver-islamitisch kalifaat. Vanuit politiek oogpunt springt het buitensluiten van soennieten door sjiïeten in de Iraakse politiek en aan zwak politiek bestuur in landen als Irak, Syrië, Nigeria en Zuid-Soedan meteen in het oog. Hier zijn machtsvacuüms ontstaan door een samenspel van de bovenstaande vooral binnenlandse factoren, en internationale factoren zoals het verdwijnen van de internationale troepenmachten. Uiteindelijk creëerde de combinatie van een zwakke en gepolariseerde Iraakse overheid, een zwak Iraaks leger en burgeroorlog in Syrië een momentum voor de opkomst van ISIS. Evenzo creëerde zwak politiek bestuur ruimte voor Boko Haram, al-Shabaab en andere organisaties om bloedbaden aan te richten in Afrikaanse landen als Nigeria, de Centraal Afrikaanse Republiek, Somalië, Mali en andere landen op het Afrikaanse continent.⁹ Gesteld kan worden dat het gedachtengoed en de daden van ISIS een horizontale en verticale effecten hebben; horizontaal vanwege de invloed op soortgelijke groeperingen in andere landen en verticaal doordat meer gematigde groeperingen binnen Irak en Syrië beïnvloed worden door de extremistische visies van ISIS op religie, politiek en samenleving.

De jihadistische organisaties worden nog eens extra versterkt door jihadgangers vanuit de Europese Unie, die naast hun persoonlijke toewijding en bereidheid om hun leven op te offeren voor het 'hogere' ook kennis en ideeën meenemen over strategieën of wapentechnologieën. Bovendien mag het gevaar dat zij vormen na terugkomst in Europa niet worden onderschat. In Nederland worden extremistische groepen nauwgezet gemonitord, maar ook de ogenschijnlijk gematigde partijen mogen niet vergeten worden. Het is zorgelijk dat grensoverschrijdend religieus geweld via vertrekkende en terugkomende jihadstrijders zeer dichtbij komt.

Een eenzijdige focus op jihadistische groepen doet echter geen recht aan de volledige realiteit achter geloofsvervolging. Zo wordt geweld in Nigeria vaak louter toegedicht aan Boko Haram, terwijl ook andere groepen en zelfs 'gewone moslims' geweld kunnen plegen tegen christenen en andere minderheden. Jihadistische organisaties zoals ISIS en Boko Haram zijn maar een onderdeel van de politieke islam die wereldwijd verantwoordelijk is voor geweld tegen gelovigen. ISIS is een voorbeeld van het zogenaamde *violent rejectionist* jihadisme, maar gematigde *participationist* groeperingen zoals de Moslim Broederschap kunnen evenzeer verantwoordelijk zijn voor zware geloofsvervolging.¹⁰ Dergelijke gematigde groepen

---

⁹ De Iraakse regering was mede door haar exclusief-sjiïtische gerichtheid ernstig gepolariseerd en verzwakt. Zie voor een analyse van de opkomst van ISIS en de politieke dilemma's voor de Nederlandse regering het rapport van de Adviesraad Internationale Vraagstukken "Nederland en de Arabische regio: principieel en pragmatisch", november 2014. Zie ook de brief van 17 november 2014 van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Directie Noord-Afrika en Midden-Oosten, aan de Staten-Generaal.

¹⁰ Er is helaas nog geen Nederlands equivalent dat de betekenis van deze Engelstalige benamingen goed dekt. Hoe dan ook, in het artikel "What's the threat of Islamic State to the church worldwide?" van 25 september 2014, www.worldwatchmonitor.org, wordt het verschil uitgelegd tussen islamitische groeperingen die binnen bestaande politieke systemen participeren en groepen die deze

hebben eveneens een islamitische samenleving als doel, maar proberen dit doel via andere strategieën te bereiken. Daarom roept de SGP de regering op om niet naïef maar alert te zijn als het gaat om steun aan meer 'gematigde' groeperingen.

Perspectief op Azië

Ook geloofsvervolging in Noord-Korea krijgt binnen deze notitie speciale aandacht omdat geloofsvervolging in dit land zeer intens en grootschalig is. In een VN-rapport over de mensenrechtensituatie in Noord-Korea, wordt de internationale gemeenschap opgeroepen stappen te ondernemen om de humanitaire noodsituatie in het land te lenigen.¹¹ Vooral China dient te worden aangesproken op het feit dat deze stappen tot op heden niet genomen zijn, omdat het land initiatieven waarmee de VN-Veiligheidsraad wil reageren op nucleaire of humanitaire crises en provocaties van de kant van Noord-Korea blokkeert. De reden hiervoor is dat China geen regionale instabiliteit of grensconflict wil riskeren waardoor de regionale invloed van Westerse mogendheden zou kunnen groeien.¹²

De Chinese regering is fel tegenstander van buitenlandse inmenging in binnenlandse aangelegenheden. Het is noodzakelijk om een zeker begrip te hebben van China's wereldperceptie, die grofweg is samen te vatten met de term 'internationale autonomie'. Desondanks is een internationale dialoog over China's mensenrechten- en Noord-Korea-beleid absoluut noodzakelijk, omdat China's politiek in dezen raakt aan belangrijke internationaalrechtelijke humanitaire- en veiligheidsstandaarden.¹³ Niet alleen stuurt China Noord-Koreaanse vluchtelingen zonder pardon terug naar hun land en blokkeert China initiatieven waarmee de VN-Veiligheidsraad, maar bovendien hebben ook religieuze minderheden in China te maken met – per provincie wisselende – inperkingen van geloofsvrijheid.

Tot slot

Hoewel christenen zeker niet de enige groep zijn als het gaat om geloofsvervolging, zijn zij vaak wel het meest kwetsbaar. Zo zijn zelfs vluchtelingenkampen van de UNHCR in het Midden-Oosten voor hen onveilig. Het is tragisch dat christenen nadat ze halsoverkop zijn gevlucht voor ISIS in vluchtelingenkampen nog steeds bloot staan aan discriminatie, geweld en verkrachtingen vanwege hun geloofsovertuiging. Juist vanuit humanitair oogpunt verdienen christenen daarom bijzondere aandacht. De SGP roept de regering ertoe op binnen de Verenigde Naties en de Europese Unie de

---

systemen afwijzen als on-islamitisch, met als doel om buiten de bestaande orde om een islamitische samenleving te creëren.

Kernpunt in deze notitie is dat men zeker niet naïef moet zijn over de aspiraties van gematigde islamitische groepen en partijen.

¹¹ Dit rapport van 7 februari 2014 is beschikbaar via de website van de OHCHR:

www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIDPRK/Pages/ReportoftheCommissionofInquiryDPRK.aspx.

¹² Een aantal lezenswaardige analyses over de betrekkingen tussen China, Noord-Korea en de VN: Bajoria, Jayshree and Beija Xu, 'The China-North Korea Relationship,' online gepubliceerd door de Council on Foreign Relations, 18 februari 2014; Glaser, Bonnie S., 'China's Security Perceptions: Interests and Ambitions,' *Asian Survey* Vol. 33(3), March 1993, pp. 252-27; Glaser, Bonnie S. and Brittany Billingsley, 'Reordering Chinese Priorities on the Korean Peninsula,' Center for Strategic & International Studies, November 2012, pp. 1-25; Nanto, Dick K. and Mark E. Manyin, 'China-North Korea Relations,' *CRS Report for Congress*, December 28, 2010, pp. 1-22; enz.

¹³ Belangrijkste humanitaire norm is in dezen het verbod op misdaden tegen de menselijkheid, waar volgens de *Responsibility to Protect*-norm tegenop getreden moet worden door de internationale gemeenschap. Een belangrijke veiligheidsnorm is het verbod op nucleaire proliferatie in de Non Proliferation Treaty (NPT).

positie aan te kaarten van geloofsvervolgden in het algemeen en christenen in het bijzonder, zodat binnen de EU en vooral de VN meer oog ontstaat voor de veiligheidsimplicaties van diversiteit in geloofsachtergronden. Het zou positief zijn als de bijzonder kwetsbare positie van christenen wordt onderkend, zodat deze christenen niet door internationale organisaties van de regen in de drup geholpen worden, maar effectief ondersteund worden in hun zoektocht naar het behoud van hun geloof en hun veiligheid in landen in Azië, Afrika en het Midden-Oosten.

Christenen in Iran

In Iran staan christenen al jaren onder druk. Het lijkt er niet op dat de huidige president Rouhani daar verandering in gaat brengen. Het islamitische regime treedt hard op tegen moslimbekeerlingen. Ex-moslims die actief zijn in de huiskerk-beweging worden regelmatig ondervraagd, gevangengezet en soms mishandeld. Sommige christenen zitten al jaren gevangen.

Ook geregistreerde kerken ervaren steeds meer tegenwerking. Armeense en Assyrische christenen worden getolereerd en mogen samenkomen, maar de druk op hen neemt toe. Het afgelopen jaar hebben de Iraanse autoriteiten verschillende kerkleiders opgedragen te stoppen met hun activiteiten. Als kerkleiders dit weigeren kunnen ze binnen drie maanden het land uitgezet worden.

Soms worden christenen voorwaardelijk vrijgelaten uit de gevangenis op voorwaarde dat ze blijven zwijgen. Zo kwam pastor Robert Asserian uit Teheran na 43 dagen gevangenschap voorwaardelijk vrij. Vaak gebeurt dit pas na het betalen van een borgsom, deze kan oplopen tot 15.000 euro. Maar voorwaardelijk vrij is niet echt vrij. Dossiers zijn niet gesloten en de christenen kunnen elk moment weer opgepakt worden.

Bron: www.opendoors.nl, 2 oktober 2014.

3. Aandacht voor geloofsvervolging

Binnen de Nederlandse politiek bestaat veel aandacht voor mensenrechten in het algemeen.¹⁴ Voor het specifieke probleem van geloofsvervolging bestaat veel minder aandacht. De in de media zichtbaar gemaakte misdaden van organisaties als ISIS hebben dit thema, in ieder geval tijdelijk, op de politieke agenda gezet. In de Tweede Kamer zijn het naast de christelijke partijen CDA, ChristenUnie en SGP óók de fracties van de PVV en de VVD die af en toe actie ondernemen op het thema geloofsvervolging. Opvallend is wel dat als christelijke fracties er aandacht voor vragen ze al snel het verwijt krijgen selectief met dit thema om te gaan en te weinig aandacht hebben voor andere mensenrechten. De SGP vraagt echter speciale aandacht voor christenen omdat zij vaak de meest kwetsbare mensen zijn en daarom vanuit humanitair oogpunt internationale aandacht verdienen.

Ook binnen de Europese Unie en de Raad van Europa bestaat veel aandacht voor algemene mensenrechten.¹⁵ De Europese Commissie onderhoudt dialogen over mensenrechten met niet-Westerse landen zoals Indonesië en China, en geeft jaarlijks rapporten uit over mensenrechten in de wereld en de rol van de EU daarin. Ook het onderwerp geloofsvervolging krijgt in toenemende mate expliciete aandacht binnen het internationale mensenrechtenbeleid, bijvoorbeeld in richtlijnen van de Raad van de Europese Unie.¹⁶ Naast publicaties over godsdienstvrijheid zijn binnen de VN en OVSE speciale posten gecreëerd voor coördinatie van beleid voor verdrukke religieuze minderheden. Op die manier kan onder de paraplu van mensenrechten de meest schrijnende gevallen van leed omwille van geloof worden aangepakt.

Bovendien besteden Open Doors, Stichting De Ondergrondse Kerk (SDOK) en Release International, organisaties die zich specifiek richten op vervolgte christenen, maar ook neutralere mensenrechtenorganisaties zoals Human Rights Watch, Amnesty International en PEW Research Center, aandacht aan geloofsvervolging. De *World Watch List* van Open Doors is een belangrijke *tool* voor overheden, organisaties en burgers om inzicht te krijgen in de problematiek. Dergelijke publicaties moeten gebruikt worden voor het bepalen van passend beleid.

Ten slotte worden sociale media zoals Facebook en Twitter veelvuldig gebruikt om aandacht te vragen voor geloofsvervolging. Deze moderne media voegen een nieuwe dimensie en dynamiek toe aan het verschijnsel van geloofsvervolging en de aandacht die ervoor bestaat. Ze kunnen enerzijds worden ingezet voor het organiseren of verheerlijken van geweld en vervolging, maar anderzijds ook voor het mobiliseren van vredelievende tegenreacties. Bijvoorbeeld via de actie #WeAreN.¹⁷

---

¹⁴ Zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten voor een overzicht van prioriteiten binnen het mensenrechtenbeleid.

¹⁵ Zie eas.europa.eu/human_rights/index_nl.htm over het Europese mensen-rechtenbeleid. Een van vele strategisch beleidsdocumenten van de Raad van Europa is het *EU Strategic Framework, Action Plan on Human Rights and Democracy* uit 2012: eas.europa.eu/human_rights/dialogues/index_en.htm.

¹⁶ Zie publicatie *EU Guidelines on the promotion and protection of freedom of religion or belief*, 24 juni 2013.

¹⁷ In Irak en Syrië markeerde IS christelijke bezittingen met het Arabische n-teken (ﻥ, 'nasari': christenen). Door middel van de actie #WeAreN betuigden vele christenen steun aan hun vervolgte medegelovigen.

4. Nationale beleidskeuzes

Ter inleiding: sanctioneren of samenwerken?

Momenteel treden Nederland en andere Westerse landen samen op met Saoedi-Arabië en Iran tegen ISIS in Irak en Syrië, terwijl de Saoedische en Iraanse regeringen zelf verantwoordelijk zijn voor ernstige geloofsvervolging in hun eigen land. De vraag die zich opdringt is of en hoe Nederland in internationaal verband kan samenwerken met landen waar gelovigen vervolgd worden. Kan de situatie van vervolgte gelovigen verbeterd worden via politieke en economische samenwerking of juist via isolatie en sanctionering?

Allereerst zij opgemerkt dat dit verschilt per land. Hiervoor bestaat geen blauwdruk. Bovendien kan beleid tegenstrijdige en onbedoelde effecten hebben. In Iran bijvoorbeeld moeten de leiders vanwege de sancties plaatsnemen aan de onderhandelingstafel, maar wordt tegelijk de bevolking uitgebuit door de toegenomen macht van de Nationale Garde op zwarte markten.

Hoewel 'gepast beleid' dus per casus bepaald moet worden, zijn er een toch aantal algemene principes aan te geven wat betreft de effecten van isolatie, sanctionering of samenwerking voor mensenrechten. Enerzijds maakt een economisch en politiek *isolement* de internationale invloed van een land kleiner. Dat is wenselijk. Wel kan de economische achteruitgang die hierdoor ontstaat leiden tot binnenlandse onrust waar vooral religieuze minderheden vaak de nadelige gevolgen van ondervinden. Anderzijds kan door *samenwerking* een onwelgevallige regering in het zadel gehouden worden en behouden landen hun internationale stem, wat negatief kan zijn voor de vrijheden van religieuze minderheden. Toch kunnen religieuze minderheden *indirecte* voordelen hebben bij samenwerking als economische stabiliteit zorgt voor politieke stabiliteit, en als een stabiele overheid minderheden beschermt. Daarnaast kunnen handelsrelaties, bijvoorbeeld door het verbinden van politieke voorwaarden aan die relaties, een meer *directe* stimulans zijn om zich aan internationale afspraken over mensenrechten te houden. Bij handelsrelaties is er wel het gevaar dat er een slecht signaal wordt afgegeven als aan de ene kant miljardendeals worden gesloten en aan de andere kant het vingertje wordt opgeheven als het om de schending van mensenrechten gaat.

Zoals gezegd, het is lastig om algemene uitspraken te doen over wat passend beleid is en wat niet. Dat neemt niet weg dat het op basis van de ervaringen tot nu toe het meest effectief lijkt om economische, politieke en diplomatieke relaties te onderhouden en zo misstanden te kunnen benoemen en bestrijden, met name in multilateraal verband. Vast staat dat het zeer lastig is voor externe actoren zoals Nederland, de EU of de VN om de situatie van vervolgte gelovigen in een land 'van buitenaf' te verbeteren. De grote complexiteit van het probleem maakt dat verbetering op zijn minst een zaak is van de lange adem.

Nationale actie in het algemeen

Hiervoor is gezegd dat de Nederlandse regering veel oog heeft voor mensenrechten in brede zin. Van de SGP mag de mensenrechtenagenda wel wat 'slanker'.¹⁸ Het kan niet de bedoeling zijn dat in het kader van mensenrechten aangedrongen wordt op acceptatie van recent bevochten seculiere 'verworvenheden' als het homohuwelijk, als daarmee krediet verspeeld wordt dat keihard nodig is voor thema's waarmee vele mensenlevens gemoeid zijn, zoals de vrijheid van geloof. De SGP pleit ervoor dat vrijheid van godsdienst een expliciete rol gaat spelen in het Nederlandse mensenrechtenbeleid, zeker nu zich de komende jaren via de VN Mensenrechtenraad en ook binnen de Europese Unie mogelijkheden gaan voordoen om godsdienstvrijheid aan te kaarten. Politieke fracties als de SGP, de ChristenUnie en het CDA kunnen godsdienstvrijheid bijvoorbeeld aankaarten bij de regering via Kamervragen en rondetafelgesprekken. De regering kan de vrijheid van godsdienst en geloofsvervolgung internationaal aankaarten via bi- en multilaterale betrekkingen en diplomatieke posten in het buitenland.

Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken hebben in het algemeen oog voor geloofsvervolgung. In 2008 nog, reikten de SGP-jongeren een prijs uit aan toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Verhagen voor zijn inzet tegen christenvervolgung.¹⁹ De SGP pleit ervoor dat ook de huidige bewindspersoon, minister Koenders, aandacht besteedt aan het recht op vrijheid voor verdrukte gelovigen.

Zoals gezegd kan Nederland via diverse diplomatieke kanalen iets doen aan de positie van vervolgdde gelovigen. Zo kan de minister een ambassadeur ontbieden of buitenlandse ambtsgenoten aanspreken via een persoonlijke brief of onderhoud. De ene regering is hier echter gevoeliger voor dan de andere. Dit heeft niet alleen te maken met ideologische verschillen tussen en de aard en kwaliteit van de onderlinge betrekkingen in het algemeen, maar ook met de vraag of er concrete belangen in het geding zijn. Handelsbelangen bijvoorbeeld. Diplomatieke en economische belangen sluiten elkaar niet uit, maar in situaties waar het gaat om bestrijding van geloofsvervolgung óf binnenhalen van lucratieve handelscontracten moet het belang van de verdrukte gelovige volgens de SGP voorop staan.

Een andere manier waarop de Nederlandse regering kan reageren op geloofsvervolgung is door contacten te leggen met het maatschappelijk middenveld, ngo's en mensenrechtenadvocaten in landen waar geloofsvervolgung plaatsvindt. Hierbij kan het gaan om morele, financiële, praktische en intellectuele steun. Zo kan directe betrokkenheid gecreëerd worden naast indirecte diplomatieke invloed.

Tenslotte vindt de SGP het van belang dat de regering gebruikmaakt van expertise over (omgaan met) geloofsvervolgung in publicaties van VN-organisaties en non-

---

¹⁸ Zie voor een overzicht van de Nederlandse mensenrechtenprioriteiten de website www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten. De drie topprioriteiten zijn: a) het verdedigen van mensenrechtenbeschermers, b) het opkomen voor rechten van vrouwen, c) en het promoten van de rechten van seksuele minderheden.

¹⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, "SGP-jongeren prijzen Verhagen voor mensenrechtenbeleid", 17 december 2008.

gouvernementele organisaties zoals de Pakistani European Christian Alliance (PECA), Open Doors en Amnesty International. Deze organisaties bezitten gedetailleerde kennis over geloofsvervolging, hebben contacten met lokale slachtoffers en experts, en ontplooiën activiteiten om geloofsvervolging te bestrijden en vervolgd te helpen. Bovendien wijst een non-gouvernementele organisatie als PECA erop dat geloofsvervolging, in dit geval van Pakistaanse christenen, expliciet moet meewegen in het Nederlandse asielbeleid. Het is essentieel het gehele Nederlandse buitenlandse beleid te blijven toetsen op effectiviteit en samenhang. Bij het IND bekende informatie over godsdienstvrijheid dient gebruikt te worden voor prioritering van het thema in het Nederlandse mensenrechtenbeleid.

Nationale actie en hedendaags jihadisme

In de probleemverkenning zijn een aantal oorzaken en kenmerken van het hedendaagse jihadisme genoemd, met de opkomst van ISIS als een van de belangrijkste ontwikkelingen. Als reactie op de terreur van IS heeft de Nederlandse regering met brede steun in het parlement, ook van de SGP, in oktober 2014 besloten F-16's in te zetten in Irak ter bescherming van de lokale, regionale en internationale veiligheid. Gebruik van militaire middelen is in dezen een noodzakelijk kwaad. De veiligheidsdreigingen en humanitaire nood mochten niet genegeerd worden. Er bestond een duidelijk volkenrechtelijk mandaat voor het ingrijpen bij de strijd tegen ISIS in Irak.

Op korte termijn kan dergelijk gewapend optreden tegen de opmars van jihadistische organisaties als IS onmiddellijk bloedvergieten onder lokale christenen en andere religieuze groepen helpen voorkomen. Het is echter moeilijker te voorspellen wat de gevolgen op de langere termijn zijn. Een lange termijn strategie is daarom nodig die aansluit op de complexiteit en gelaagdheid van het probleem van jihadisme en daarmee geloofsvervolging, en bij de politieke, religieuze, internationale, economische, sociaal-culturele en technologische factoren die hierbij een centrale rol spelen.

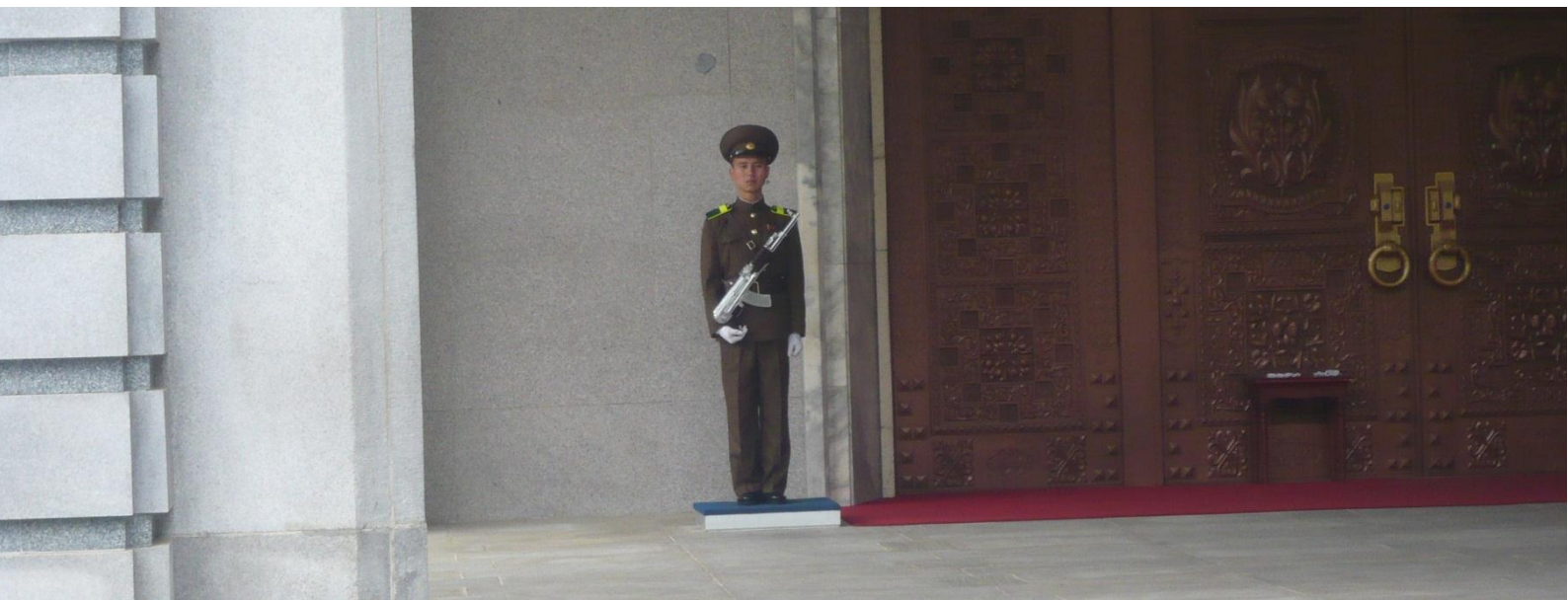
Zoals gezegd verwerven veel jihadistische organisaties publiciteit en medestanders via sociale media. De SGP vindt het daarom belangrijk dat Nederland streng optreedt tegen de (online) verheerlijking van geweld. Sociale media kunnen echter ook gebruikt worden voor verzet tegen geweld. Zo was er in de zomer van 2014 wereldwijd aandacht voor een zwangere Soedanese christin, Meriam Ibrahim, die om haar geloof ter dood veroordeeld was en direct na de geboorte van haar kindje terechtgesteld zou worden. Onder internationale druk is ze uiteindelijk vrijgelaten en naar de Verenigde Staten gevlucht.

Helaas is dergelijke internationale aandacht en druk niet altijd effectief. Zo heeft wereldwijd protest via #bringbackourgirls op Twitter tegen de ontvoering en gevangenschap van tientallen schoolmeisjes in Nigeria niet kunnen voorkomen dat nog steeds veel meisjes gevangen gehouden en misbruikt worden door de islamitische terreurorganisatie Boko Haram. Ondanks het belang van aandacht voor

individuele gevallen, moet het Nederlandse mensenrechtenbeleid daarom geen kwestie zijn van reageren op incidenten, maar een strategisch proces.

Ten slotte moet gewezen worden op de risico's van jihadgangers die vanuit de Europese Unie naar het Midden-Oosten en Afrika reizen. In die landen voorzien zij medestrijders van geld, en kennis van wapens, en na terugkeer kunnen zij hier een gevaar voor de bevolking en de staatsveiligheid vormen. Het is van groot belang dat de Nederlandse regering de internationale en nationale dimensies van het hedendaagse jihadisme doorgrond en daarop anticipeert, zeker met het oog op geloofsvervolging.

5. Internationale beleidskeuzes

Impact via de Europese Unie

De SGP en andere politieke fracties kunnen via het nationaal en Europees parlement invloed uitoefenen op de beleidsvorming binnen de EU. Mensenrechten hebben hoge prioriteit binnen de buitenlandse politiek van de EU.²⁰ De inhoud en prioriteiten van het buitenlandbeleid zijn grotendeels vastgelegd in het Gemeenschappelijk Buitenland- en Veiligheidsbeleid (GBVB), en komt via diverse instanties en organen tot stand. Hoge Vertegenwoordiger Morgherini is als lid van de Europese Commissie verantwoordelijk voor uitvoering van het GBVB en het externe optreden van de EU. Daarnaast speelt de Europese Speciale Vertegenwoordiger voor mensenrechten, momenteel Lambrinidis, een belangrijke rol bij het gestalte geven van het Europese beleid inzake geloofsvrijheid.

Via de Raad van de Europese Unie, bestaande uit ministeriële vertegenwoordigers van de lidstaten, heeft de Nederlandse regering belangrijke invloed op het GBVB (art. 42, lid 4, VEU). Daarnaast neemt het Europees Parlement als vertegenwoordiger van de Europese volkeren vrijwel maandelijks resoluties aan over mensenrechten, vaak in overleg met non-gouvernementele organisaties.

Europarlementariërs Belder (SGP) en Van Dalen (ChristenUnie) zetten zich regelmatig ook persoonlijk in tegen geloofsvervolging.²¹ De resoluties van het Europees Parlement hebben vooral politieke en agenda-bepalende waarde. Ze geven een duidelijk politiek signaal af, alhoewel er geen maatregelen mee worden afgedwongen. Het EP heeft wel een beslissende stem bij het sluiten van handelsverdragen met derden. Via mensenrechtenclausules kan nadrukkelijk politieke druk worden uitgeoefend op landen waar geloofsvervolging of andere mensenrechtenschendingen plaatsvinden.

Er zijn inmiddels vele richtlijnen aangenomen om de Europese mensenrechtenspeerpunten te realiseren. In juni 2013 publiceerde de Raad van de Europese Unie de *Richtlijnen ter promotie en bescherming van de vrijheid van religie of geloof*, waarin de Raad aangaf toegewijd te zijn aan het "op systematische, tijdige en coherente wijze promoten van geloofsvrijheid op basis van principes van gelijkheid, non-discriminatie en universaliteit." Ook herhaalde de Raad dat vrijheid van denken, geweten, religie en geloof voor alle personen geldt. "Het is een fundamentele vrijheid die alle religies en geloven insluit (...) en omvat ook het recht een geloof te kiezen, veranderen of verlaten." Het beleid van de EU gaat uit van de gedachte dat geloofsvrijheid een universeel karakter heeft, een individueel recht is dat zowel persoonlijk als gemeenschappelijk uitgeoefend kan worden. Staten (regeringen) hebben de taak dat die vrijheid beschermd wordt, gerelateerd aan richtlijnen voor andere mensenrechten.

---

²⁰ Zie voor EU mensenrechtenbeleid: eeas.europa.eu/human_rights/index_nl.htm.

²¹ Zie ook het Europese verkiezingsprogramma 2014-2019 van SGP en ChristenUnie.

Op basis hiervan hebben acht zaken prioriteit binnen het Europese beleid inzake geloofsvervolging. Ten eerste moet *geweld* tegen gelovigen worden tegengaan. De EU veroordeelt geweld en moedigt derden aan hetzelfde te doen. Ten tweede eist de EU dat nationale wetgeving gelovigen beschermt. Derde prioriteit is het stimuleren van *vrijheid van meningsuiting* en ten vierde wordt respect voor diversiteit en tolerantie gepromoot. Daarnaast richt de EU zich op het tegengaan van *discriminatie*. Prioriteit zes is het beschermen van de vrijheid om van *religie te veranderen* en om religie of geloof vrijelijk te uiten. De zevende prioriteit is bescherming van mensenrechtenbeschermers, en ten slotte richt de EU zich op het ondersteunen van de samenleving en het maatschappelijke middenveld.

De EU tracht deze prioriteiten te realiseren met een aantal instrumenten, namelijk via monitoring en rapportage, 'demarches' en publieke diplomatie, politieke dialogen, bezoeken door derden aan de EU en haar lidstaten, gebruik van externe financiële instrumenten, promotie van geloofsvrijheid binnen multilaterale fora zoals de Verenigde Naties, UNESCO en de OVSE, en ten slotte door het geven van trainingen via de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) aan relevante partijen in landen waar geloofsvervolging plaatsvindt.²²

De waakhond van Europa

De Raad van Europa (RvE) houdt als belangrijkste Europese mensenrechtenwaakhond toezicht op de naleving van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Het Europees Hof van de Rechten van de Mens (EHRM) is de bekendste instelling van deze organisatie.

De Nederlandse regering is bij de RvE betrokken middels het Comité van Ministers. Daarnaast hebben Nederlandse Kamerleden zitting in het Parlementaire Assemblee. De SGP verwelkomt de bijzondere aandacht voor kinderrechten, maar pleit ervoor dat eveneens voldoende aandacht wordt besteed aan geloofsvervolging. Het is terecht dat het lid Turkije regelmatig door de Parlementaire Assemblée op de vingers getikt wordt vanwege de situatie van christenen in het land.

Bezinning op de Verenigde Naties

Binnen de VN zijn 192 landen vertegenwoordigd. Artikel 1 van het Handvest noemt als doelen van de organisatie het handhaven van internationale vrede en veiligheid, het stimuleren van vriendschap tussen staten, en het samenwerken om socio-economische, culturele en humanitaire problemen op te lossen. De VN fungeert als platform om de belangen, waarden en acties van lidstaten te harmoniseren, en sinds de oprichting van de VN in 1945 is Nederland vaak nauw bij dit proces betrokken geweest.²³

---

²² Zie opnieuw de publicatie *EU Guidelines on the promotion and protection of freedom of religion or belief*, 24 juni 2013.

²³ Zie voor informatie over de VN en het VN Handvest www.un.org/en/.

Ook binnen de VN krijgen mensenrechten veel aandacht. Via diverse VN-organen kan de Nederlandse regering de situatie van vervolgte gelovigen onder de aandacht brengen en resoluties indienen om die situatie te verbeteren. Toch staat de SGP niet onverdeeld positief tegenover de VN. Zo maakt het lidmaatschap van landen als Libië, Maleisië of Qatar van de VN-Mensenrechtenraad de VN zelf minder geloofwaardig en daadkrachtig. De VN is niet geloofwaardig wanneer een orgaan vol 'schurkenstaten' die zelf religieuze minderheden onderdrukken, andere landen op de vingers tikt wegens mensenrechtenschendingen. Het gevaar bestaat zelfs dat islamitische landen misbruik maken van het mensenrechtenbeleid van de VN. Zo dient de Organisatie van de Islamitische Samenwerking regelmatig voorstellen in die godsdiensten tegen belediging willen beschermen maar in de praktijk christenvervolgving legitimeren. Het is van groot belang dat Nederland zich samen met andere landen stevig tegen zulke resoluties verzet en juist *geloofsvrijheid* op de kaart zet. Ons lidmaatschap van de VN-mensenrechtenraad geeft hiervoor goede mogelijkheden.

Godsdienstvrijheid kan daarnaast via de Algemene Vergadering en de Economische en Sociale Raad (ECOSOC) worden gepromoot. De VN heeft een aantal vaste programma's over godsdienstvrijheid. Zo dringt een speciale rapporteur voor de vrijheid van godsdienst of geloof, als onderdeel van de Hoge Vertegenwoordiging voor de Rechten van de Mens (OHCHR), bij regeringen aan op bescherming van de geloofsvrijheid van religieuze minderheden in hun land. De verslagen van deze VN-rapporteur mogen van de SGP een prominente rol krijgen in het initiëren en informeren van debatten in de Tweede Kamer. De uitwisseling van kennis en informatie tussen het Nederlandse parlement en de regering enerzijds en de Nederlandse vertegenwoordigingen bij de VN anderzijds, vergroot de invloed van het parlement op inhoud en uitvoering van VN-programma's en speerpunten.

Ook via de VN-Vluchtelingenorganisatie (UNHCR) en Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) verleent de VN steun aan geloofsvervolgden, door middel van directe hulp in crisisgebieden. In 2008 ondersteunde Nederland programma's van de UNHCR, WHO en UNICEF voor humanitaire hulp voor Iraakse ontheemden in Noord-Irak. Programma's van diverse VN-organisaties bieden soms effectief hulp aan vervolgte christenen. Echter, soms is er binnen de VN te weinig oog voor de grote kwetsbaarheid van christenen in moslimgebieden. Zo zijn veel christenen uit Irak en Syrië niet veilig in UNHCR vluchtelingenkampen in het Midden-Oosten. Na huis en haard te zijn ontvlucht lopen ze opnieuw groot risico op armoede, diefstal, geweld en verkrachting. De SGP roept de VN ertoe op meer oog te hebben voor de kwetsbare positie van veel christenen, en hen beter tegen de gevaren te beschermen.

Eén van de doelstellingen van de VN is streven naar internationale vrede en veiligheid. Hoewel de organisatie in dit opzicht veel goeds heeft bereikt, zijn er tot op de dag van vandaag vele bloedige oorlogen gaande, waarbij de VN machteloos staat. Met het oog op de huidige conflicten, de noodzaak van binnenlandse hervormingen in veel instabiele landen, de divergente waarden van landen,

schuivende machtsverhoudingen, internationale wederzijdse afhankelijkheid, de groeiende impact van sociale media en niet-statelijke actoren, is een bezinning op de rol en het functioneren van de VN noodzakelijk. Zelfs bij de ernstigste humanitaire crises gebruiken landen als China en Rusland hun vetorecht om ideologische, (geo)politieke en/of materiële belangen te beschermen – zelfs als het internationaalrechtelijk legitiem is een humanitaire crises te bestrijden, zoals volgens de *responsibility to protect* (R2P) in het geval van misdaden tegen de menselijkheid. Deze landen moeten hier in internationaal verband op aangesproken blijven worden.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog streden geallieerde landen een overzichtelijke strijd tegen de legers van het Duitse Naziregime, maar zulke concrete partijen, strategieën en doelen bestaan in hedendaagse conflicten vaak niet meer. Bij internationaal ingrijpen zoals tegen IS, dient dan ook rekening gehouden te worden met factoren als zwakke overheden, inzet van moderne sociale media, het in elkaar grijpen van religieuze en materiële belangen, en de vaak diffuse betrekkingen tussen statelijke en niet-statelijke actoren. Dergelijke factoren verklaren de opkomst van organisaties als IS, maar kunnen als we de lessen daaruit trekken ook de weg wijzen naar een stabielere toekomst.

De OVSE

Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging is één van de drie speerpunten van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Een expertpanel van twaalf personen informeert, adviseert en assisteert de *Office for Democratic Institutions and Human Rights* (ODIHR) op dit gebied. De ODIHR controleert nationale wetgevingen, organiseert expert meetings, levert ondersteuning bij implementatie van internationale standaarden, en monitort actuele trends op het gebied van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging.²⁴

Er zijn geen lidstaten waar gelovigen ernstig vervolgd worden. Daardoor kan de OVSE internationaal geloofwaardig optreden. De organisatie publiceert regelmatig rapporten over geloofsvervolging. Tijdens een ministeriële vergadering in Kiev in december 2013 spraken de lidstaten hun "diepe bezorgdheid" uit over de wereldwijde geloofsvervolging en wordt opgeroepen tot effectieve maatregelen.²⁵ Volgens de SGP moet de regering zulke oproepen concreet gebruiken voor het prioriteren van geloofsvervolging.

Non-gouvernementele organisaties

Gezaghebbende internationale non-gouvernementele organisaties zijn onder andere Open Doors, PECA (Pakistani European Christian Alliance), Amnesty International en Human Rights Watch. Deze organisaties hebben lokale contacten, zijn lokaal werkzaam, en hebben veel kennis en expertise in huis. Ze kunnen daarom functioneren als de ondersteunende ogen en oren van de Nederlandse en

---

²⁴ Zie voor algemene informatie over het ODIHR de website van de OVSE: www.osce.org/odihr/44455.

²⁵ Beslissing No. 3/13, Freedom of Thought, Conscience, Religion or Belief, 6 december 2013. Zie voor algemene informatie over het ODIHR de website van de OVSE: www.osce.org/odihr/44455.

internationale politiek. Open Doers werkt samen met de World Evangelical Alliance die een officiële registratie heeft bij de Verenigde Naties. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken doet er goed aan de rapporten van deze organisaties te gebruiken voor visie- en beleidsvorming. Door middel van formele en informele contacten, hoorzittingen en rondetafelgesprekken kan ook het Nederlandse Parlement betrokken worden bij deze organisaties.

Pakistaanse asielzoekers in Sri Lanka

In het afgelopen jaar was de vervolging van Pakistaanse christenen groter dan ooit. Honderden mensen waren hierdoor genoodzaakt hun land te verlaten, en te vluchten naar een veilig land zoals Sri Lanka. In Sri Lanka zijn kantoren van de UNHCR gevestigd waar gelovigen zich kunnen aanmelden als asielzoeker. Wanneer de UNHCR hen erkent als vluchteling, worden deze gelovigen naar een ander land verplaatst. De wachttijden zijn echter ontzettend lang terwijl de gelovigen in zeer slechte omstandigheden moeten overleven. Daarom heeft de organisatie PECA (Pakistaanse-Europese Christelijke Alliantie), in juni 2013 besloten deze mensen te helpen. PECA helpt nu 200+ christenen met onderdak, voedsel en juridisch advies.

De PECA vraagt aandacht voor de situatie van Pakistaanse christenen. Zouden zij in Nederland asiel kunnen ontvangen, en kan de Nederlandse regering actie ondernemen om gevangenen vrij te laten? Het is van belang dat de autoriteiten van Sri Lanka kinderen, senioren en zoeken vrijlaat, in overeenstemming met de artikelen 4.1, 9.2 en 9.6 van de UNCR richtlijnen over detentie.

Bron: brief Sylvester Bhatti, voorzitter PECA, 29 september 2014; en www.peca-eu.com.

6. Beleidsstrategieën

Inleiding

Het is essentieel dat de regering kiest voor beleid inzake geloofsvervolging dat rekening houdt met de complexiteit en gelaagdheid van het probleem. De politieke, religieuze, internationale, economische, socio-culturele en technologische factoren die ten grondslag liggen aan geloofsvervolging, vormen een basis voor gepaste beleidsstrategieën.

Deze factoren kunnen globaal worden ingedeeld in twee groepen of 'dimensies'. De eerste dimensie houdt verband met politieke en economische factoren die leiden tot beleidsstrategieën waarmee Nederland, zelfstandig en in internationaal verband, geloofsvervolging *actief* kan tegengaan. Denk aan mensenrechtendialogen of mensenrechtenclausules bij handelscontacten. De tweede dimensie omvat religieuze, socio-culturele en technologische factoren die aan de basis van geloofsvervolging liggen, maar waar Nederland en andere actoren vaak op een meer *passieve* wijze bij betrokken kunnen zijn.

Dimensie 1. Politiek en economie

Politieke en economische factoren bieden als gezegd vaak de beste handvatten en aangrijpingspunten voor concreet beleid. Wat betreft politieke factoren moet bij het ontwikkelen van een beleidsstrategie worden onderzocht hoe geloofsvervolging samenhangt met het politieke systeem in een land.

Gaat het bijvoorbeeld om een zogenoemde 'failed state', waarbij een zwakke overheid en gebrek aan rechtsstatelijkheid zorgt voor een hoge mate van wetteloosheid en straffeloosheid, wat geweld tegen gelovigen in de hand werkt? Dan kan het steunen van de overheid bij het opzetten van een gedegen rechtsstatelijk kader een uitkomst zijn.²⁶ Gezien de machtsvacuüms als medeoorzaak van het opbloeiende jihadisme in Afrika en het Midden-Oosten, kan het soms een oplossing zijn om zwakke overheden van landen in Afrika of het Midden-Oosten te steunen door middel van financiële middelen, politiek advies, of militaire steun. Actuele voorbeelden zijn Irak en Mali.

Anderzijds kan ook een ijzeren overheidsbewind voor geloofsvervolging verantwoordelijk zijn, zoals in Saudi-Arabië of Noord-Korea. Dan moeten wegen gevonden worden om dergelijke overheden via politieke, diplomatieke en economische wegen tot andere gedachten te brengen. Ook kunnen vervolgd geloofsgemeenschappen soms via hulpprogramma's direct ondersteund worden.

Het politieke systeem bepaalt dus mede de vorm en mate van geloofsvervolging, en daarmee de beleidsstrategie die het beste bij een land past. Meerdere nationale en

---

²⁶ Het helpen versterken van de rechtsstaat is een belangrijk aspect binnen het rapport van november 2014 van de Adviesraad Internationale Vraagstukken, "Nederland en de Arabische regio: principieel en pragmatisch".

internationale diplomatieke, politieke, economische en financiële instrumenten kunnen functioneren als *sticks and carrots* om vervolgdde gelovigen te beschermen. Dit geldt zeker voor landen met intensieve (handels) betrekkingen met de EU.

Toch moeten instrumenten kritisch bekeken blijven worden. Zo sprak de Europese Rekenkamer zich in juni 2013 negatief uit over begrotingssteun aan Egypte, waar miljarden aan hulp gelden ineffectief werden omdat autoriteiten niet meewerkten aan mensenrechten-programma's, of er zelfs vermoedelijk hun eigen zakken mee vulden en er eigen organisaties mee verrijkten.²⁷ Soms is diplomatieke en/of economische druk effectiever dan financiële steun. Zo slaagde in 2008 een groep Europarlementariërs erin om tijdens een bezoek aan China een christelijke predikant en mensenrechtenactivist vrij te krijgen, nadat zij de Chinese regering hadden laten weten dat dit een voorwaarde was om handelsovereenkomsten te tekenen.

Wanneer Nederland in EU verband optreedt tegen geloofsvervolging is een goede coördinatie tussen lidstaten noodzakelijk. Het is niet effectief als Nederland unilateraal de relaties met China of andere landen op het spel zet voor mensenrechten terwijl landen als Frankrijk of Spanje wél zaken blijven doen. De SGP roept de Minister van Buitenlandse Zaken op zich in te zetten voor zoveel mogelijk eenheid binnen de Raad van ministers van de Europese Unie. De SGP verzoekt de Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie, momenteel mevrouw Mogherini, om daarom leiderschap te tonen in het uitvoeren van het buitenlandbeleid.

Zoals gezegd kan het gebruik van mensenrechtenclausules bij politieke en economische betrekkingen regeringen tot hervormingen bewegen. Een andere economische factor van belang is dat hongerige menigten vaak boze menigten zijn. Armoede en werkloosheid betekent een potentieel gevaar voor religieuze minderheden. Het geweld tegen Kopten in Egypte in 2012 en 2013 had hoogstwaarschijnlijk alles te maken met de economische malaise in het land. Economische groei kan zorgen voor binnenlandse stabiliteit, en daarmee een stabiele regering. Als zo'n regering de middelen heeft om extremisme tegen te gaan en ervoor kiest godsdienstige minderheden te respecteren, kan goed bescherming geboden worden aan religieuze minderheden. Economische achteruitgang kan echter een voedingsbodem creëren waarop extremistische organisaties floreren.

Diplomatieke, politieke en economische instrumenten kunnen dus effectief kunnen zijn als het gaat om bestrijding van geloofsvervolging. In situaties waarin gekozen moet worden voor economische belangen of geloofsvrijheid, moet de regering volgens de SGP in de eerste plaats kiezen voor vervolgdde gelovigen. Door middel van politieke voorwaarden en externe financiële instrumenten kunnen beiden echter hand in hand gaan – juist vanwege de internationale wederzijdse afhankelijkheid van landen.

---

²⁷ "Europese Rekenkamer zeer kritisch over besteding hulp gelden aan Egypte," Persbericht Europese Rekenkamer, Luxemburg, 18 juni 2013.

Dimensie 2. Religie, cultuur en technologie

De politieke en economische factoren die (mede) verantwoordelijk zijn voor geloofsvervolging binnen een land of regio, zijn vaak nauw verweven met de religie, cultuur, normen, waarden en technologische omstandigheden aldaar. Juist religieuze en culturele factoren zijn vaak de actieve veroorzakers van geloofsvervolging – ze tekenen bewust of onbewust de ideeën en daden van individuen, groepen, organisaties en overheden. Juist door deze religieuze en culturele factoren is de aanpak van geloofsvervolging 'van buitenaf' een langdurig en moeizaam proces. Zoals gezegd, Nederland kan deze factoren meestal minder direct beïnvloeden en zal vaak op meer passieve wijze betrokken moeten zijn. Omdat het bij geloofsvervolging echter gaat om een onvrijheid waarbij zelfs het leven van gelovigen op het spel staat, dient het thema een rol te blijven spelen op de internationale agenda.

Wat betreft de dimensie religie is een belangrijke vraag of geloofsvervolging bijvoorbeeld komt door een religieus staatsstelsel, zoals in Saoedi-Arabië, of door vijandigheid tussen religieuze groeperingen, zoals in de Centraal Afrikaanse Republiek (CAR). Het is ook mogelijk dat religie geen betekenisvolle rol speelt, en dat de oorzaak gezocht moet worden in socio-culturele omstandigheden. Zo komt het voor dat vrouwen behorend tot etnische of religieuze minderheden meer met geweld of misbruik te maken hebben. Daarnaast is het soms bijna cultureel bepaald dat christenen geen of minder mogelijkheden hebben om hun geloof te belijden, te uiten of te verspreiden. Vaak houdt de overheid zo'n cultuur doelbewust in stand.

Wanneer geloofsonvrijheid zo cultureel bepaald is, hebben politieke of economische reacties wellicht minder zin dan persoonlijke dialogen of directe banden met mensenrechtenverdedigers, kerken of het maatschappelijk middenveld. Hoewel het mogelijk noch wenselijk is om landen cultureel of religieus gezien 'van buitenaf' te veranderen, moeten landen waar geloofsvervolging plaatsvindt zich wel degelijk aan internationale mensenrechtennormen houden. Geloofsvrijheid is één van die normen. Naast de diplomatieke dialoog kunnen 'dissidenten' via trainingen geholpen worden bij het laten horen van hun stem, waardoor wellicht voor een binnenlandse cultuuromslag gezorgd kan worden. In dat opzicht is steun aan mensenrechtenverdedigers een terechte prioriteit van het Nederlandse mensenrechtenbeleid.

Ten slotte hebben technologische ontwikkelingen, met name de groeiende rol van ICT en sociale media, op verschillende wijzen invloed op geloofsvervolging. Technologie speelt vooral een passieve, faciliterende rol. Via technologie kunnen religieuze groeperingen zoals IS zich snel en effectief organiseren. Zo dragen ze bij aan politieke onrust of zelfs revoluties die overheden destabiliseren. Technologie kan echter ook bijdragen aan de zichtbaarheid van misstanden en, via het mobiliseren van tegenreacties, aan meer vrijheid in een land. Het mes van de technologie snijdt dus aan twee kanten. Daar waar mensenrechtenschendingen plaatsvinden kunnen NGO's met behulp van sociale media, via een *ricochet effect*, de betrokkenheid van internationale organisaties zoals de EU bij zulke misstanden vergroten. De wereld is een soort dorp waarin geloofsvervolging niet ongezien blijft.

Een afsluitend voorbeeld van de faciliterende rol van technologie heeft betrekking op een Zuid-Soedanese christin, Meriam Ibrahim (zie onderstaande foto). In de zomermaanden van 2014 kreeg zij wereldwijde aandacht, omdat ze direct na de bevalling van haar kindje de doodstraf zou krijgen om religieuze redenen. Grote internationale druk maakte dat ze is vrijgelaten. Inmiddels bevindt ze zich veilig in de Verenigde Staten. Toch ontsnappen jaarlijks talloze vergelijkbare gevallen aan de aandacht van het grote publiek. Duizenden gelovigen leven standaard in onvrijheid of worden gevangengezet of gedood. Juist daarom vereist aanpak van geloofsvervolging een strategische benadering, met inbegrip van de rol van alle bovenstaande factoren.

7. Samenvatting

Met deze notitie legt de SGP-fractie de vinger bij het thema geloofsvervolging in de hedendaagse context. De vrijheid van geloof is een belangrijk mensenrecht, maar in meer dan 150 landen hebben mensen te maken met een zekere beperkingen van die vrijheid! Miljoenen lopen groot gevaar gevangen genomen of zelfs ter dood gebracht te worden. De recente gewelddadige acties van organisaties zoals ISIS tegen christenen en andere religieuze minderheden in Irak, Syrië, Nigeria, Kenia en vele andere landen hebben dit pijnlijk zichtbaar gemaakt. Ontwikkelingen zoals deze vragen om een doordacht en coherent internationaal beleid.

Hoewel de daden van extremistische organisaties als al-Shabaab, Boko Haram en ISIS zeer in het oog springen, zijn dit niet de enige partijen die zich schuldig maken aan geweld tegen religieuze minderheden. Ook gematigde islamitische groepen hebben vaak als doel het creëren van een op islamitische normen en waarden gebaseerde samenleving. De strategie om dit doel te bereiken is alleen anders. Ondanks deze andere strategie zorgt deze doelstelling alsnog voor onvrijheid en onveiligheid van religieuze minderheden. De Nederlandse regering moet dus niet veronderstellen dat 'gematigde' groepen in het Midden-Oosten en Afrika de oplossing vormen van geloofsvervolging of andere mensenrechtenschendingen. Dit is een te simplistische voorstelling van zaken die geen recht doet aan het feit dat religieuze onvrijheid behalve door extremistische organisaties ook georganiseerd kan worden door gematigde krachten, of zelfs ingebed kan zijn in de algemene religieuze, politieke en culturele structuren binnen een land. Het Nederlandse en internationale beleid moet rekening houden met deze complexiteit en gelaagdheid van het probleem, en met politieke, religieuze, internationale, economische, socio-culturele en technologische factoren die geloofsvervolging in een land beïnvloeden.

De SGP waardeert de inzet van Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken voor vervolgde gelovigen, maar hoopt dat het thema onder minister Koenders zelfs een prioriteit wordt binnen het Nederlandse mensenrechtenbeleid. De minister kan landen via diplomatieke, politieke en economische contacten aanspreken op de situatie van vervolgde gelovigen. Isoleren of sanctioneren is soms gewenst, maar daarbij moet men oppassen voor averechtse effecten, zoals het verarmen van de onschuldige bevolking en het bevoordelen van het regime zelf. Misstanden in andere landen kunnen unilateraal worden geadresseerd, maar multilaterale actie is in het algemeen het meest effectief. Voor Nederland praat je dan vooral over de EU, VN, en NGO's als Open Doors en Amnesty International.

Het is noodzaak dat EU-lidstaten gecoördineerd optreden tegen geloofsvervolging. Allereerst dienen richtlijnen van de Raad van Europa over godsdienstvrijheid te worden uitgevoerd. Hierin is verwoord dat geloofsvervolging in kaart gebracht, en dat het betreffende land actief aangesproken moet worden. De EU kan hiervoor via mensenrechtenclausules zijn economische en diplomatieke betrekkingen gebruiken. Zulke clausules zijn echter niet altijd effectief. Daarom is het van belang tevens te

focussen op versterking van de rechtsstaat en op contacten met het maatschappelijk middenveld, bedrijven, mensenrechtenadvocaten, geloofsgemeenschappen, enz.

Ook binnen de VN bestaan diverse mogelijkheden om de geloofsvrijheid, zoals onder andere is vastgelegd in de EVRM, op informele en formele wijze via diverse organen te beschermen en promoten. Vooral de zetel in de VN-Mensenrechtenraad biedt hier goede mogelijkheden voor. Met lede ogen beziet de SGP echter de invloed in de VN-Mensenrechtenraad van landen waar mensenrechten op grove wijze geschonden worden. De VN laat zien dat er sprake is van divergentie van mondiale waarden. Mede daarom is bezinning op het aan effectiviteit en legitimiteit inboetende multilaterale stelsel van de VN noodzakelijk. Tekenend is het disfunctioneren van de VN Veiligheidsraad, waar de weinig voorbeeldige leden als China en Rusland zelfs bij misdaden tegen de menselijkheid internationaalrechtelijk legitiem ingrijpen kunnen tegenhouden. Volgens de SGP is daarom een heroriëntatie nodig op de rol van de VN in de huidige wereldorde waarin economische, (geo)politieke, humanitaire en militaire internationale en transnationale relaties en belangen op complexe wijze in elkaar grijpen. Geloofsvervolging is een voorbeeld van een meerdimensionaal probleem, waarbij internationale verdragsrechtelijke afspraken regelmatig tekort schieten, en een meer flexibele benadering nodig lijkt.

In deze notitie wil de SGP de regering vragen om de Verenigde Naties te wijzen op de grote kwetsbaarheid van christenen. Talloze christenen zijn gevlucht voor extremistische groeperingen, maar zijn ook binnen UNHCR vluchtelingenkampen opnieuw slachtoffer van discriminatie en geweld. De VN heeft vaak onvoldoende oog voor de geloofsachtergrond van vluchtelingen. Tijdens de huidige hulpacties, maar ook bij internationale vredesmissies, dient meer oog te zijn voor de kwetsbaarheid van christenen. Om op de lange termijn effect te sorteren, moet het Nederlandse en internationale beleid afgestemd worden op de politieke, religieuze, internationale, economische, sociaal-culturele en technologische factoren die ten grondslag liggen aan geloofsvervolging, omdat deze factoren tevens de sleutel kunnen vormen tot het oplossen van het probleem. Echter, er bestaat uiteindelijk geen blauwdruk of standaardoplossing voor het bereiken van vrijheid voor alle gelovigen wereldwijd. Gepast beleid hangt samen met de karakteristieken van het land. De Nederlandse regering dient rapporten van VN mensenrechtencommissies, maar ook van organisaties als Open Doors te gebruiken als informatieve en normatieve basis voor passend beleid.²⁸ Door hun lokale contacten en jarenlange expertise hebben deze organisaties als geen ander zicht op de complexe werkelijkheid.

In elk geval zijn een gedegen kennis over het hoe en waarom van geloofsvervolging, passende aandacht binnen de Nederlandse en internationale politiek, en een doorwrochte beleidsstrategie belangrijke stappen in de richting van de effectieve aanpak van een immens probleem.

---

²⁸ In veel rapporten wordt, na een analyse van de schendingen van internationale mensenrechtennormen, opgeroepen tot internationale actie. Daarmee vormen deze rapporten een informatieve en normgevende basis voor politiek debat en beleid.

8. Aanbevelingen

1. De SGP roept de minister van Buitenlandse Zaken op geloofsvervolging tot **prioriteit** te maken binnen het Nederlandse mensenrechtenbeleid. Tevens mag de mensenrechtenagenda wel wat 'slanker'. Door recent verworven Westerse vrijheden actief te promoten, kan broodnodig krediet verspeeld worden bij niet-Westerse regeringen.
2. Eveneens vraagt de SGP de regering zich in te zetten voor prioritering van geloofsvrijheid in het mensenrechtenbeleid van de **EU** en de **VN**.
3. De SGP pleit voor **coherentie** in het Nederlands mensenrechtenbeleid. Zo dient bij het IND beschikbare informatie over geloofsonvrijheid ook voor andere departementen inzichtelijk te zijn voor het bepalen van reacties op schendingen van mensenrechten.
4. Gezien de complexiteit en gelaagdheid van het thema geloofsvervolging is per casus een **gerichte beleidsstrategie** noodzakelijk die aansluit op de politieke, religieuze, internationale, economische, sociaal-culturele en technologische factoren die ten grondslag liggen aan geloofsvervolging. Zo is het voor het formuleren van passend beleid nodig te weten of statelijke of niet-statale actoren verantwoordelijk zijn, wat de invloed is van religie, cultuur of technologie op de dynamiek achter geloofsvervolging, of via het stimuleren van werkgelegenheid bijgedragen kan worden aan meer stabiliteit en veiligheid voor geloofsvervolgden, enzovoorts.
5. In aansluiting op het voorgaande vraagt de SGP de regering om in **tien landen** waar geloofsvervolging zeer ernstig is de problematiek in kaart te brengen en bij elk van deze landen passend beleid te vormen. Concreet gaat het om Noord-Korea, Afghanistan, Pakistan, Irak, Syrië, Saoedi-Arabië, Somalië, Nigeria, Soedan en Jemen. Publicaties van de EU, de VN en organisaties als Amnesty International en Open Doors, kunnen gebruikt worden als informatieve en normatieve basis voor het formuleren van passend overheidsbeleid.
6. Bij handels- en ontwikkelingssamenwerking met landen waar geloofsvervolging plaatsvindt, kunnen **mensenrechtenclausules** ingezet blijven worden als middel om deze mensenrechtenschendingen tegen te gaan. Omdat conditionaliteiten echter niet altijd effectief zijn, pleit de SGP echter voor positief geformuleerde beloften van beloningen bij structurele verbeteringen in plaats van negatief geformuleerde voorwaarden.
7. Naast diplomatieke dialogen of andere contacten op overheidsniveau kan men via versterking van de sociale en juridische rechtsorde en contacten met het **maatschappelijk middenveld** de geloofsvrijheid bevorderen. Zo zijn advocaten, gematigde politici, religieuze leiders en geloofsgemeenschappen mogelijke

ingangen waardoor gematigde krachten in stelling gebracht kunnen worden om *naast* elkaar te werken aan het gevoelige thema van geloofsvrijheid.

8. De SGP steunt internationaal **gewapend optreden** tegen excessieve vormen van onrecht en geweld. Veiligheidsoverwegingen en humanitaire normen zoals de *responsibility to protect* spelen een belangrijke rol in de internationaalrechtelijke legitimatie van dit 'noodzakelijke kwaad'. Wel is terughoudendheid geboden, omdat internationale mensenrechtennormen vaak multi-interpretabel zijn en het gebruik van geweld ingrijpende gevolgen heeft.
9. In de huidige **online** wereld spelen sociale media een belangrijke rol als het gaat om het organiseren van geweld tegen, of juist steun aan, religieuze minderheden. Acties als #WeAreN en #bringbackourgirls kunnen leiden tot effectieve internationale druk op mensenrechtenschenders. De SGP benadrukt dat de regering een belangrijke rol speelt bij het tegengaan van de online verheerlijking van geweld en het stimuleren van vreedzame initiatieven.
10. Toegang tot het internet biedt mogelijkheden om wereldwijd het **denken** van burgers over geloofsvrijheid te beïnvloeden, en zo potentiële voedingsbodems voor vervolging weg te nemen. Internet geeft vrijheid een gezicht.
11. Momenteel zijn vele christenen op de vlucht in Irak, Syrië en de omliggende landen. Vanwege hun religieuze achtergrond is opvang van deze christenen in de regio extra moeilijk en onveilig. Internationale organisaties zoals de Verenigde Naties dienen oog te hebben voor de bijzondere kwetsbaarheid van christenen. De SGP pleit ervoor om christenen uit deze regio **opvang** te bieden in Nederland.

